

STRATEGIK BOSHQARUV MODELLARINING IXTISOSLASHTIRILGAN MAKTAB TA'LIMI TIZIMIDA QO'LLASHNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI

Ashirov Said Anorbo耶evich

*Ixtisoslashtirilgan, ijod va sport maktablari
faoliyatini muvofiqlashtirish boshqarmasi boshlig'i*

Annotatsiya. Mazkur maqolada strategik boshqaruv modellarining ixtisoslashtirilgan maktab ta'lifi tizimidagi o'rni, ularni samarali joriy etishning mexanizmlari va ta'sir omillari yoritilgan. Shuningdek, ilg'or xalqaro tajribalar asosida milliy tizimda qo'llash mumkin bo'lgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Maqolada SWOT tahlil, Balanced Scorecard (muvozanatli ko'rsatkichlar tizimi), hamda zamonaviy strategik rejorashtirish yondashuvlari tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: *strategik boshqaruv, ixtisoslashtirilgan maktab, ta'lim tizimi, samaradorlik, muvozanatli ko'rsatkichlar tizimi, mexanizm, monitoring, innovatsion boshqaruv.*

Annotation. This article highlights the role of strategic management models in the specialized school education system, the mechanisms for their effective implementation, and influencing factors. In addition, based on advanced international practices, proposals and recommendations applicable to the national system have been developed. The article analyzes SWOT analysis, the Balanced Scorecard system, and modern strategic planning approaches.

Keywords: *strategic management, specialized school, education system, efficiency, Balanced Scorecard system, mechanism, monitoring, innovative management.*

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimi, ayniqsa, ixtisoslashtirilgan maktablar faoliyati tobora murakkablashib borayotgan sharoitda, samarali strategik boshqaruvga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Ixtisoslashtirilgan maktablar — bu iste'dodli va yuqori salohiyatlari o'quvchilar bilan ishslashga ixtisoslashgan ta'lim muassasalari bo'lib, ularning samarali faoliyat yuritishi, ko'p jihatdan boshqaruv tizimining strategik yondashuviga bog'liqdir. An'anaviy boshqaruv uslublari o'z samarasini yo'qotayotgan bir vaqtda, strategik boshqaruv modellarini amaliyatga tatbiq etish orqali natijaviylikni oshirish dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Strategik boshqaruv ta'lim sohasida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, mavjud resurslardan oqilona foydalanish va uzoq muddatli rivojlanish maqsadlariga erishish uchun ishlab chiqilgan yondashuvlar majmuuni anglatadi. Ushbu model

nafaqat ixtisoslashtirilgan maktablarda ta’lim sifati va boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qiladi, balki hamkorlik, innovatsion faoliyat va doimiy rivojlanish muhitini shakllantirishga ham imkon beradi¹. Jahon miqyosida strategik boshqaruvning ta’lim tizimiga joriy etilishi turli xalqaro hujjatlar, jumladan, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG4) bilan qo’llab-quvvatlanadi. Ushbu hujjatlar ta’lim sifatini oshirish va teng imkoniyatlar yaratishni inson huquqi sifatida e’tirof etadi. So‘nggi yillarda ko‘plab mamlakatlar ixtisoslashtirilgan maktablarda ham strategik boshqaruv yondashuvlarini amaliyotga joriy etib, boshqaruv tizimi, o‘quv dasturlari va metodikalarni takomillashtirishga qaratilgan siyosatni ishlab chiqmoqda².

Maktab rahbarlari strategik boshqaruv modellarini amaliyotga tatbiq etishda hal qiluvchi o‘rin tutadi. Ular ta’lim muassasasining bosh yo‘nalishini, o‘qitish uslublarini va umumiyligi ta’lim muhitini belgilovchi yetakchi shaxslar hisoblanadi³. Rahbarlarning qarashlari va boshqaruv uslublari o‘qituvchilar, o‘quvchilar hamda ota-onalarning yangicha boshqaruv yondashuvlariga munosabatini shakllantiradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadi, rahbarlar strategik boshqaruv tamoyillariga ustuvor ahamiyat bergenida, bu o‘qituvchilarning tashabbuskorligiga, ta’lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo’llashga va o‘quvchilarning akademik hamda ijtimoiy natijalariga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi⁴.

Ilmiy adabiyotlarda hamkorlikka asoslangan yetakchilikning ahamiyati alohida ta’kidlanadi. Maktab rahbarlari o‘qituvchilar, ota-onalar va boshqa manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikda ishlash orqali ta’lim jarayonini qo’llab-quvvatlash tizimini yaratishi mumkin⁵. Bundan tashqari, ular o‘qituvchilarni malaka oshirishga yo‘naltirilgan treninglar tashkil etib, turli ehtiyojlarga ega o‘quvchilarga samarali ta’lim berish ko‘nikmalarini rivojlanishiga yordam beradi. Maxsus ta’lim xizmatlari kabi resurslarni taqsimlash ham rahbarlarning vakolatiga kiradi. Resurslarni yetarli taqsimlash o‘quvchilarni sifatlari ta’lim olishlari uchun zarur bo‘lgan vositalar va xizmatlar bilan ta’minlaydi⁶.

¹ Lambrecht, J. (2022). The effect of school leadership on implementing inclusive education: How transformational and instructional leadership practices affect individualised education planning. *International Journal of Inclusive Education*, 26(9), 943–957.

² Stavrou, E. (2024). School principals’ leadership styles on implementing inclusive education: The entrepreneurial leadership effect. *International Journal of Educational Management*, 38(1), 40–56.

³ Wanjiru, J. (2021). School leadership and post-conflict education: How can their roles in developing inclusive practices in post-conflict schooling be understood and conceptualized? *Educational Management Administration and Leadership*, 49(1), 145–163.

⁴ Massouti, A. (2023). Revisiting Leadership in Schools: Investigating the Adoption of the Dubai Inclusive Education Policy Framework. *Sustainability* (Switzerland), 15(5).

⁵ Alkaabi, A. M. (2022). Rethinking School Principals’ Leadership Practices for an Effective and Inclusive Education. *Rethinking Inclusion and Transformation in Special Education*, Query date: 2024-12-01 03:53:49, 53–70.

⁶ Wanjiru, J. (2020). Post-conflict reconstruction: Negotiating school leadership practice for inclusive education of conflict-affected children in Kenya. *Educational Management Administration and Leadership*, 48(3), 496–513.

Ko‘plab tadqiqotlarda maktab rahbarlarining umumiy ta’limdagi o‘rnini yoritilgan bo‘lsa-da, ixtisoslashtirilgan makteblarda strategik boshqaruvni amalga oshirishga xizmat qiluvchi aniq strategiyalar va yetakchilik uslublari yetarlicha o‘rganilmagan. Tadqiqotchilar ta’kidlaganidek, strategik boshqaruv samarasi faqat siyosat bilan emas, balki rahbarlarning boshqaruv mahorati va yondashuvlari bilan ham chambarchas bog‘liqdir⁷. Transformatsion, instruksional yoki hamkorlikka asoslangan yetakchilik uslublari strategik boshqaruv modellarini joriy etish va ularning barqarorligini ta’minlashga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Rahbarlarning shaxsiy e’tiqodlari va fidoyiligi ham ixtisoslashtirilgan makteblarda samarali boshqaruv muhitini yaratishda muhim omil sanaladi⁸.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot ixtisoslashtirilgan makteblarda strategik boshqaruv modellarini joriy etishda maktab rahbarlarining rolini o‘rganish maqsadida aralash tadqiqot dizayni — sifat (qualitative) va miqdoriy (quantitative) yondashuvlarni uyg‘unlashtirgan metodologiyani qo‘llaydi. Sifat jihatni rahbarlarning strategik boshqaruvdagi yetakchilik strategiyalari, qarashlari va tajribalarini chuqur tahlil qilishga yo‘naltirilgan bo‘lsa, miqdoriy qismi ushbu boshqaruv amaliyotlarining turli ixtisoslashtirilgan makteblarda ta’lim samaradorligiga ta’sirini o‘lchashga qaratilgan. Aralash metodologiyadan foydalanish maktab rahbarligi nuqtai nazaridan strategik boshqaruvning tamoyillari va natijalarini har tomonlama tahlil qilish imkonini beradi⁹.

Tadqiqotning populyatsiyasi shahar va qishloq hududlarida joylashgan ixtisoslashtirilgan umumiy o‘rta ta’lim makteblarining rahbarlarini qamrab oladi. Maqsadli tanlash (purposive sampling) usuli yordamida strategik boshqaruv yondashuvlarini samarali joriy etish bo‘yicha faoliyat olib borgan, shu jumladan strategik rejallashtirish va boshqaruv tashabbuslarida qatnashgan 30 nafar maktab rahbari tanlab olinadi. Tajribalarni keng qamrovda yoritish uchun turli sharoitdagi maktab rahbarlari jalb etiladi. Shuningdek, ushbu makteblardan 150 nafar o‘qituvchi tasodifiy tanlash (random sampling) asosida tanlanib, rahbarlikning ta’lim amaliyotiga ta’siri haqidagi fikrlari o‘rganiladi¹⁰.

Ma’lumot yig‘ish vositalari sifatida ikki asosiy instrument qo‘llanadi: strukturaviy so‘rovnoma va yarim strukturaviy suhbat. So‘rovnoma rahbarlar va o‘qituvchilarga taqdim etilib, strategik boshqaruvni amalga oshirishda qo‘llaniladigan yondashuvlar, siyosatlar va resurslar, shuningdek, rahbarlik samaradorligi haqidagi

⁷ DeMatthews, D. E. (2020). Leadership Preparation for Special Education and Inclusive Schools: Beliefs and Recommendations From Successful Principals. *Journal of Research on Leadership Education*, 15(4), 303–329.

⁸ Fitzgerald, J. (2022). Leadership for inclusive special education: A qualitative exploration of SENCOs’ and principals’ Experiences in secondary schools in Ireland.

⁹ Corami, F. (2020). A novel method for purification, quantitative analysis and characterization of microplastic fibers using Micro-FTIR. *Chemosphere*, 238(Query date: 2024-12-01 09:57:11).

¹⁰ Liu, H. (2021). A novel method for semi-quantitative analysis of hydration degree of cement by 1H low-field NMR. *Cement and Concrete Research*, 141(Query date: 2024-12-01 09:57:11).

tasavvurlarini o'lchashga xizmat qiladi. Suhbat savollari ochiq turdagи bo'lib, rahbarlarning boshqaruvni amalga oshirish bo'yicha shaxsiy tajribalari, duch kelgan qiyinchiliklari va ushbu muammolarni hal etishda qo'llagan boshqaruv uslublarini aniqlashga qaratiladi. Har ikkala instrument ishonchliligi va haqiqiyligini ta'minlash uchun pilot sinovdan o'tkaziladi¹¹.

Ma'lumot yig'ish jarayoni uch oy davomida olib boriladi. Dastlab, maktab rahbarlari va o'qituvchilar bilan elektron pochta orqali bog'lanilib, tadqiqotda ishtirok etishlari so'raladi va ma'lum roziligi (informed consent) olinadi. So'rovnoma barcha ishtirokchilarga onlayn shaklda yuboriladi va natijalar statistik usullar yordamida tahlil qilinib, strategik boshqaruv amaliyotlari hamda ta'lim samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik va tendensiyalar aniqlanadi (Yue, 2022). So'rovnomalar yakunlangach, tanlab olingan rahbarlar bilan yarim strukturaviy suhbatlar o'tkaziladi. Suhbatlar audioyozuvga olinib, matnga ko'chiriladi va mavzuli tahlil (thematic analysis) orqali qayta ishlanadi. So'rovnoma va suhbat natijalari integratsiya qilinib, ixtisoslashtirilgan maktablarda strategik boshqaruv modellarini samarali amalga oshirishda maktab rahbarlarining o'rni haqida yaxlit tasavvur shakllantiriladi¹².

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Ixtisoslashtirilgan maktablarning 30 nafar direktori va 150 nafar o'qituvchisi o'rtasida o'tkazilgan so'rovnomalar hamda suhbatlar natijalari tahlil qilindi. Olingan ma'lumotlar strategik boshqaruv modellarini joriy etishda maktab rahbarlarining rolini baholashga xizmat qildi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, respondent direktorlarning 75 foizi o'z maktabida strategik boshqaruv siyosati mavjudligini ta'kidladi. Shuningdek, o'qituvchilarning 80 foizi maktab rahbariyati strategik boshqaruv tamoyillarini samarali tatbiq etishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini qayd etdi.

1-jadval

Quyida ixtisoslashtirilgan maktab direktorlarining strategik boshqaruvning asosiy yo'nalishlarida ishtirok etish darajasi keltirilgan.

Strategik boshqaruv faoliyati Ishtirok direktorlar ulushi	etaryotgan (%)
Strategik rivojlanish siyosatini ishlab chiqish	72%
O'qituvchilar malakasini oshirish bo'yicha ishlarni tashkil etish	68%
Resurslarni samarali taqsimlash	65%

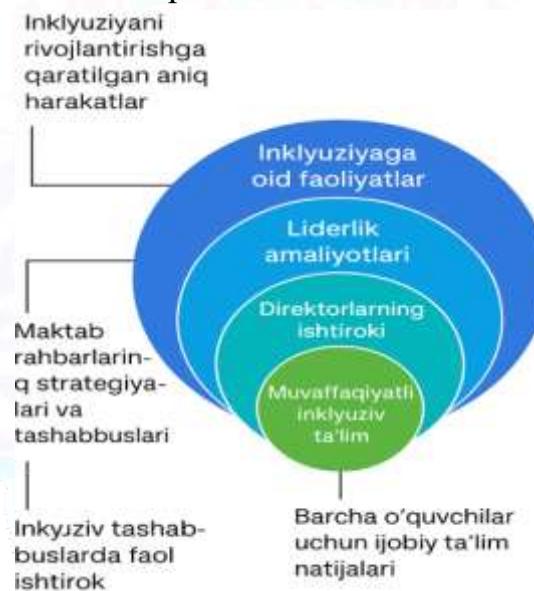
¹¹ Tu, S. (2021). Diagnostic accuracy of quantitative flow ratio for assessment of coronary stenosis significance from a single angiographic view: A novel method based on bifurcation fractal law. *Catheterization and Cardiovascular Interventions*, 97(Query date: 2024-12-01 09:57:11), 1040–1047.

¹² Nauta, M. (2023). From Anecdotal Evidence to Quantitative Evaluation Methods: A Systematic Review on Evaluating Explainable AI. *ACM Computing Surveys*, 55(13).

Amalga oshirilayotgan boshqaruv amaliyotlarini monitoring qilish	70%
Ota-onalar bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish	78%

Ma’lumotlar maktab direktorlarining inklyuziv ta’limni rivojlantirish uchun muhim bo‘lgan sohalardagi faol ishtiroki yuqori ekanligini ko‘rsatadi. Ayniqsa, ota-onalarni jalb etish (78%) va siyosat ishlab chiqish (72%) yo‘nalishlarida ishtirok yuqori bo‘lib, bu sohalarda yetakchilik aniq seziladi. Biroq, resurslarni taqsimlash (65%) hamda inklyuziv amaliyotlarni monitoring qilish (70%) bo‘yicha ishtirok darajasi biroz pastroq bo‘lib, bu yetakchilik jarayonida qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkinligini anglatadi. Siyosat ishlab chiqish va ota-onalarni jalb etish bo‘yicha yuqori ko‘rsatkichlar direktorlarning inklyuziv ta’lim uchun qo‘llab-quvvatlovchi muhit yaratishdagi strategik rolini aks ettiradi. Bu holat maktab miqyosida inklyuziyaga kompleks yondashuvning ahamiyatini tushunish bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin.

O‘qituvchilar javoblari esa direktorlarning inklyuziv ta’limni amalga oshirishdagi ta’sirini yorqin namoyon etdi. So‘rovda qatnashgan o‘qituvchilarning 82 foizi direktor yetakchiligi sinflarda inklyuziv ta’limning muvaffaqiyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi, deb hisoblagan. Direktor yetakchiligidan yuqori darajada qoniqqan o‘qituvchilar inklyuziv ta’lim bo‘yicha ko‘proq resurslar va kasbiy rivojlanish imkoniyatlariga ega ekanliklarini bildirganlar. O‘qituvchilarning aksariyati (74%) direktorlar o‘qituvchilar uchun inklyuziv ta’lim strategiyalari bo‘yicha treninglarni rejalashtirish va tashkil etishda faol qatnashishini ta’kidladi.

Tahlil natijalari

Rahbarlarning liderlik amaliyotlari va inklyuziv ta’lim muvaffaqiyati o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlash uchun Pirsonga asoslangan korrelyatsion tahlil o‘tkazildi. Natijalar maktab direktorlarining inklyuziyaga oid faoliyatlarda ishtirok darajasi bilan o‘qituvchilarning inklyuziv ta’lim muvaffaqiyati haqidagi tasavvurlari o‘rtasida

sezilarli musbat korrelyatsiya mavjudligini ko'rsatdi ($r = 0,76$, $p < 0,01$). Bu shuni anglatadiki, siyosat ishlab chiqish, resurslarni taqsimlash va malaka oshirish kabi yo'nalishlarda faol qatnashgan direktorlar inklyuziv amaliyotlar bo'yicha ijobiy natijalarga erishishga ko'proq moyil bo'ladi. Ushbu natijalar inklyuziv ta'lim muhitini shakllantirishda rahbarlikning ahamiyatini tasdiqlaydi.

Ma'lumotlar aniq liderlik faoliyatları bilan inklyuziv ta'lim muvaffaqiyati o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Siyosat ishlab chiqish va resurslarni taqsimlash jarayonlarida faol bo'lgan direktorlar o'qituvchilar orasida yuqoriroq qoniqish darajasi bilan ajralib turdi. Professional rivojlanish va ota-onalar bilan hamkorlik kabi jamoani to'g'ridan-to'g'ri jalb etuvchi faoliyatlar amalga oshirilgan maktablarda o'qituvchilardan ko'proq ijobiy fikrlar qayd etildi. Bu esa inklyuziv ta'limni joriy etishda jamoaviy ishtirokning muhim ta'sirini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida olib borilgan keys-stadi bitta direktorning misolida rahbarlikning amaliy o'rni haqida chuqurroq tasavvur berdi. "A" maktabi direktori muntazam o'qituvchilar uchun treninglar, inklyuziv o'quv dasturi va ota-onalar bilan samarali muloqotni o'z ichiga olgan kompleks strategiyani joriy qildi. Natijada o'qituvchilar turli ehtiyojlarga ega o'quvchilarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha sezilarli yutuqlarga erishganini bildirishdi. Bir o'qituvchi shunday dedi: "Direktorning uzluksiz malaka oshirishdagi yordami barcha o'quvchilarni o'quv jarayoniga jalb etishimga katta yordam berdi." Bu holat inklyuziv ta'limni nafaqat siyosat darajasida, balki kundalik maktab hayotida ham barqaror amaliyot sifatida qaror toptirishdagi rahbarlikning hal qiluvchi rolini ko'rsatadi.

Keys-stadi shuni ta'kidlaydiki, maktab direktorlarining inklyuziv ta'lim siyosatini samarali amaliyotga aylantirishdagi o'rni beqiyosdir. Bu yerda muvaffaqiyat rahbarning maktabning kundalik faoliyatida bevosita ishtiroki, o'qituvchilar malakasini oshirishga doimiy e'tibori va jamoatchilik bilan faol muloqoti natijasida yuzaga kelgan. O'qituvchilar o'zlarini rahbariyat tomonidan qo'llab-quvvatlanganini his etgan, bu esa yanada inklyuziv muhit shakllanishiga olib kelgan.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot natijalari direktorlarning inklyuziv ta'limni rivojlantirishdagi hal qiluvchi rolini ko'rsatdi. Siyosat ishlab chiqish, resurslarni taqsimlash, o'qituvchilar malakasini oshirish va ota-onalar bilan hamkorlik kabi strategik yo'nalishlarda ularning faol ishtiroki maktablarda inklyuziv amaliyotlarning muvaffaqiyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi¹³. Keys-stadi shuni ko'rsatadiki, samarali rahbarlik faqat ma'muriy vazifalarni bajarish bilan cheklanmaydi, balki o'qituvchi va o'quvchilar bilan bevosita ishlash, aniq harakatlar rejasini amalga oshirish va uzluksiz qo'llab-quvvatlashni ham talab qiladi.

¹³ Karabassova, L. (2021). English-medium education reform in Kazakhstan: Comparative study of educational change across two contexts in one country. Current Issues in Language Planning, 22(5), 553–573.

XULOSA

Ushbu tadqiqotning asosiy natijalaridan biri — inklyuziv ta’lim tashabbuslarini shakllantirish va rivojlantirishda maktab direktorlarining sezilarli o‘rni ekanidir. Avvalgi ilmiy adabiyotlarda asosan o‘qituvchilar inklyuziv sinflardagi o‘zgarishlarning asosiy tashabbuskorlari sifatida ko‘rilgan bo‘lsa, ushbu tadqiqot maktab direktorlarining hal qiluvchi rahbarlik rolini ta’kidlaydi. Qaror qabul qilish, resurslarni taqsimlash va o‘qituvchilar malakasini oshirish jarayonlariga bevosita jalb qilingan direktorlar o‘z matablarida inklyuziv ta’limning muvaffaqiyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatishi aniqlandi. Ushbu yondashuv, avvalgi tadqiqotlardan farqli o‘laroq, e’tiborni o‘qituvchi markazli modeldan direktorlarning faol va tashabbuskor ishtirokiga qaratadi.

Tadqiqot ilmiy soha uchun ham konseptual, ham metodologik jihatdan yangilik olib kiradi. Konseptual jihatdan, u mакtab rahbarlarini passiv kuzatuvchi emas, balki faol o‘zgarish agentlari sifatida ko‘rsatish orqali inklyuziv ta’limdagi rahbarlik tushunchasini boyitadi. Metodologik jihatdan esa so‘rovnomalar, intervylular va keysstadilarni birlashtirgan aralash uslub qo‘llanilib, direktorlar ta’sirining to‘liq manzarasi ochib berildi. Bu yondashuv mакtab ichidagi jarayonlarni chuqur tushunish, rahbarlik amaliyotini har tomonlama tahlil qilish imkonini yaratdi va ta’lim rahbarligi sohasidagi olimlar hamda amaliyotchilar uchun qimmatli manba bo‘lib xizmat qiladi.

Shu bilan birga, tadqiqotning ayrim cheklovleri mavjud. U muayyan ta’lim muhitida o‘tkazilgani sababli, boshqa ijtimoiy-madaniy sharoitga ega maktablarga to‘liq tatbiq etish imkoniyati cheklangan. Bundan tashqari, tadqiqot faqat o‘qituvchi va direktorlarning fikr-mulohazalariga asoslandi, inklyuziv ta’lim samaradorligini baholash jarayoniga o‘quvchilar va ota-onalarning bevosita fikrlari kiritilmadi. Kelgusida olib boriladigan tadqiqotlar ushbu guruhlar qarashlarini ham qamrab olishi, shuningdek, direktorlar rahbarligining inklyuziv ta’limdagi uzoq muddatli natijalarga ta’sirini o‘rganish maqsadga muvofiq bo‘ladi.

1. Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

2. Lambrecht, J. (2022). The effect of school leadership on implementing inclusive education: How transformational and instructional leadership practices affect individualised education planning. *International Journal of Inclusive Education*, 26(9), 943–957
3. Stavrou, E. (2024). School principals’ leadership styles on implementing inclusive education: The entrepreneurial leadership effect. *International Journal of Educational Management*, 38(1), 40–56.
4. Wanjiru, J. (2021). School leadership and post-conflict education: How can their roles in developing inclusive practices in post-conflict schooling be understood and conceptualized? *Educational Management Administration and Leadership*, 49(1), 145–163.

5. Massouti, A. (2023). Revisiting Leadership in Schools: Investigating the Adoption of the Dubai Inclusive Education Policy Framework. *Sustainability* (Switzerland), 15(5).
6. Alkaabi, A. M. (2022). Rethinking School Principals' Leadership Practices for an Effective and Inclusive Education. *Rethinking Inclusion and Transformation in Special Education*, Query date: 2024-12-01 03:53:49, 53–70.
7. Wanjiru, J. (2020). Post-conflict reconstruction: Negotiating school leadership practice for inclusive education of conflict-affected children in Kenya. *Educational Management Administration and Leadership*, 48(3), 496–513.
8. DeMatthews, D. E. (2020). Leadership Preparation for Special Education and Inclusive Schools: Beliefs and Recommendations From Successful Principals. *Journal of Research on Leadership Education*, 15(4), 303–329.
9. Fitzgerald, J. (2022). Leadership for inclusive special education: A qualitative exploration of SENCOs' and principals' Experiences in secondary schools in Ireland.
10. Corami, F. (2020). A novel method for purification, quantitative analysis and characterization of microplastic fibers using Micro-FTIR. *Chemosphere*, 238(Query date: 2024-12-01 09:57:11).
11. Liu, H. (2021). A novel method for semi-quantitative analysis of hydration degree of cement by ^1H low-field NMR. *Cement and Concrete Research*, 141(Query date: 2024-12-01 09:57:11).
12. Tu, S. (2021). Diagnostic accuracy of quantitative flow ratio for assessment of coronary stenosis significance from a single angiographic view: A novel method based on bifurcation fractal law. *Catheterization and Cardiovascular Interventions*, 97(Query date: 2024-12-01 09:57:11), 1040–1047.
13. Nauta, M. (2023). From Anecdotal Evidence to Quantitative Evaluation Methods: A Systematic Review on Evaluating Explainable AI. *ACM Computing Surveys*, 55(13).
14. Karabassova, L. (2021). English-medium education reform in Kazakhstan: Comparative study of educational change across two contexts in one country. *Current Issues in Language Planning*, 22(5), 553–573.